

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES

O'ZBEKISTONDA ILMIY TADQIQOTLAR:

DAVRIY ANJUMANLAR

DAVRIYLIGI: 2018 | 2022

ZIGMUND FREYD
(1856-1939)

Mening dunyom befarqlik
ummonida suzib yuruvchi
kichik og'riq oroli!

2022

MAY

№40

CONFERENCES.UZ

Toshkent shahar, Amir
Temur ko'chasi, pr.1, 2-uy.

+998 97 420 88 81

+998 94 404 00 00

www.taqqiqot.uz

www.conferences.uz

**ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ
АНЖУМАНЛАР:
6-ҚИСМ**

**НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
УЗБЕКИСТАНА: СЕРИЯ
КОНФЕРЕНЦИЙ:
ЧАСТЬ-6**

**NATIONAL RESEARCHES OF
UZBEKISTAN: CONFERENCES
SERIES:
PART-6**

ТОШКЕНТ-2022

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” [Тошкент; 2022]

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” мавзусидаги республика 40-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 май 2022 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2022. - 19 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шоҳида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Ёшлар ишлари агентлиги ҳузуридаги ёшлар муаммоларини ўрганиш ва истиқболли кадрларни тайёрлаш институти)

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Ҳамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ЖУРНАЛИСТИКА

1. Kurdatullayev Karamatulla	
“TARAQQIY” ILK O‘ZBEK XUSUSIY NASHRI SIFATIDA	7
2. Tursunova Xonzodabegim Xudoberdi qizi	
O‘ZBEKISTONDAGI MASHHUR BLOGLAR HOLATI VA ULARNING TAHLILI.	9
3. Tursunova Xonzodabegim Xudoberdi qizi	
O‘ZBEKISTONDAGI MASHHUR BLOGLAR HOLATI VA ULARNING TAHLILI.	11
4. Xolliyev Nurshod Husan o‘g‘li	
JURNALISTIKANING VUJUDGA KELISHI, RIVOJLANISHI TAMOIYILLARI VA MEDIA TAFAKKUR SIFATIDA.....	13
5. Xudayberdiyeva Muxlisa	
TURIZM SOHASIDA JAMOATCHILIK BILAN ALOQALAR.....	15
6. Yo‘ldosheva Mohira	
AUDITORIYAGA TA’SIR QILISH USULLARI	17

ЖУРНАЛИСТИКА

“TARAQQIY” ILK O‘ZBEK XUSUSIY NASHRI SIFATIDA

Kurdattullayev Karamatulla

O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy
kommunikatsiyalari universiteti
2-bosqich magistranti

Annotatsiya. XVIII asr 2-yarmining boshlarida Rossiyada birinchi shaxsiy jurnallar paydo bo‘ldi. O‘zbek matbuotining paydo bo‘lishi rus matbuoti tarixi bilan chambarchas bog‘liq ekan, biz bu masalaga e‘tibor qaratishni maqsadga muvofiq deb bilamiz.

Kalit so‘zlar: gubernatorlik, manifest, imperiyachilik siyosati, liberallar, korrespondensiya.

Turkistonda XX asr boshidagi ma‘rifatparvarlik harakati bevosita jadidlar ta‘sirida, jumladan, ularning yangi maktab uchun kurashi shaklida rivojlandi. Ilg‘or mayllarni rivojlantirish va ta‘lim berishning eski, qotib qolgan usullariga qarshi turish bu harakatni rag‘batlantiruvchi asosiy jihatlardan bo‘ldi. Maktablarda dars berishning yangicha usullarini, ularning o‘quv rejalariga tabiiy-ilmiy mazmundagi yangi fikrlarni (geografiya, tarix, matematika) kiritish targ‘ib qilindi, yangi darsliklar, qo‘llanmalar, bibliografik ma‘lumotnoma adabiyotlarini tayyorlash ishlari olib borildi.

Shunday bir sharoitda o‘lkada yorqin ifodalangan ijtimoiy-vatanparvarlik yo‘nalishidagi «Taraqqiy» gazetasi paydo bo‘ldi. Birinchi soni 1906-yilda Toshkentda chiqqan bu gazeta atigi uch oy mobaynida nashr etib turildi. Uning 20-soniyoz politsiya tomonidan tortib olinib, musodara qilindi.

Juda qisqa muddat faoliyat ko‘rsatganligiga qaramasdan, «Taraqqiy» gazetasi jadidchilikning dasturi va maqsadlarini ommalashtirishda katta ahamiyatga ega bo‘ldi. Gazeta gubernatorlik matbuoti og‘iz ochmay kelayotgan dolzarb masala va mavzularni birinchi marta olib chiqdi. Bu esa rasmiy matbuot (masalan, «Turkiston viloyatining gazetasi» noroziligiga sabab bo‘lib, ikki orada munozara keltirib chiqardi. «Taraqqiy» gazetasi podshoning 1905-yilgi manifestini, Kavkaz va Markaziy Osiyodagi imperiyachilik siyosatini fosh qildi, uning rus-yapon urushidagi harbiylashish maqsadlarini ochib tashladi. Turkiston milliy vatanparvarlik kuchlarini mavjud hokimiyatga qarshi harakatlarida birlashishlari uchun kurashdi.¹

Gazeta aniq-ravshan faktlar, boshqa nashrlarning materiallariga ishoralar bilan mahalliy gazetxonga rasmiy hokimiyat jar solayotgan shiorlar, dasturlar va ularning amaldagi harakatlari o‘rtasidagi farqni ko‘rsatib berardi. Uning maqolalari asosan ommada ijtimoiy-siyosiy ongini shakllantirishga, mavjud ijtimoiy-siyosiy imtiyozli boy-badavlat toifalar haqida aholining ularga qaram, huquqsiz, zulm va qashshoqlikda kun ko‘rib kelayotgan qatlamlari borligini tushungan holda yo‘naltirilgan edi.

Shu ma‘noda, masalan, «Dunyo boylari va mehnatdan boshqani bilmaydiganlar xususida» sarlavhali maqola e‘tiborga molikdir. Unda zamondoshlar uchun yangicha ohang bunday adolatsizlikka barham berish mumkinligiga, lekin buning uchun xalq manfaatlariga zid siyosatga qarshi kurashda birlashish lozimligiga ishonch ohangi yangradi. Gazeta ilk sonidayoz toshkentlik temiryo‘lchilarni ular ma‘muriyatining adolatsiz xatti-harakatlaridan himoya qilib chiqdi. Uning sahifalarida o‘sha davr ijtimoiy hayotining xarakterli hodisalaridan bo‘lgan Rossiya yutuqlarini o‘zlashtirishga, uning ziyolilari va xalqi bilan yaqinlashishga, rus tili va adabiyotini o‘zlashtirishga e‘tibor qaratish bilan bir vaqtda chorizm siyosatini tanqid qilish ham o‘z aksini topdi.

¹ “Jahon jurnalistika tarixi” F. Mo‘minov, A. Nurmatov “Toshkent” 2008-y

Gazetada liberallar va murosachilarning 1905-yil manifestiga nisbatan ijobiy munosabatlar bildirilgan, xalq podshoga bo'ysunishi, osoyishtalik saqlashi, ish tashlashlarda ishtirok etmasligi kerak, deb hisoblaydigan maqolalari ham berilardi. Umuman olib qaraganda, «Taraqqiy» gazetasining faoliyati milliy-ozodlik, xalqqa o'z davlatini o'zi boshqarish huquqi berilishi uchun kurashuvchi matbuot namunasi bo'ldi. Uning boshqa bir muhim shiori-turmushni o'zgartirish, o'z umrini yashab bo'lgan urf-odatlar, jamiyat taraqqiyotiga to'siq bo'luvchi bid'atlardan qutulishdan iborat edi.

Gazeta maorifni rivojlantirishni, yangi kasblarga o'rgatishni yoqlarkan, o'quvchilarni bunday sa'y-harakatlarni qo'llab-quvvatlashga chorladi. Uning materiallari oddiy gazetxonlarga, mehnatkashlarning keng qatlamlariga mo'ljallangan bo'lardi. Ularda juda jo'n misollar asosida Turkiston va boshqa mamlakatlarda xalqlar o'z huquqlari uchun qanday kurash olib borishlari ko'rsatib berilardi. «Endi bizlar do'st kim, dushman kim ekaniga xo'b tushundik. Boylar, to'ralar xotiri uchun gazetachilarimiz har qancha so'karga qo'shish qilsalar ham, biz alaming so'zlariga quloq solmasmiz».¹

Gazetaning birinchi sonida podsho hukumati O'zbekistonda mahalliy tillarda gazeta va jurnallar nashr etishiga butun choralar bilan qarshi turishi haqidagi maqola e'lon qilindi. «Musulmonlar ichina haqliq tarqalmasun» deb gazeta va jumallar nashr etmakka hech ruxsat berilmas erdi. Ammo missionerlarga musulmonlar zarariga qoralig' tarqatmak uchun ijozat erdi. Bu kabi xo'rlik va zulmlarni chekurga rozi bo'lmasak, gavamizdan boshimizni, tanamizdan jonimizni ayrub, bolalarimizni etim qilurlar edi»², deb yozilgandi unda. Bulaming barchasi o'lka ma'muriyatining noroziligini uyg'otardi. Shu sababli gazetaning dastlabki uch soni musodara qilindi, muharrir Ismoil Gabidov esa sud javobgarligiga tonildi.

«Taraqqiy» gazetasining Turkiston matbuoti tarixidagi ahamiyati, birinchi navbatda, uning ilg'or g'oyalarni, o'lkadagi madaniy-ma'rifiy harakatni dadil qo'llab-quvvatlaganligi bilan belgilanadi. Qisqa muddat nashr etilganligiga qaramasdan, gazeta katta obro' qozonib, gazetxonlar keng doirasining e'tiborini tortishga muvaffaq bo'ldi. Mahalliy tilda chiqib turganligi ham uning ommalashuviga yordam berdi. Ilgari tub yerli xalq asosan adabiy-diniy adabiyotlar, ilohiyotshunoslar va ma'rifatchilarning og'zaki so'zlari asosida tarbiyalanib kelgan bo'lsa, «Taraqqiy» gazetasi dunyoviy hayot bilimlarini axborotning yangi manbai bo'lgan vaqtli matbuotdan o'zlashtirishga yo'l ochib berdi.

Hozirjavob, dolzarb siyosiy axborot, korrespondensiyalar gazeta va jurnallarga ehtiyoj va qiziqish uyg'otib, jurnalistikada real hayot voqealari to'g'ri aks etishining ahamiyatini his qilishga yordamlashdi. Gazeta sahifalarida o'zbek matbuotining ko'zga yorqin tashlanib turgan siyosiy, publitsistik mazmundagi axborot-tahliliy janrlari rivoj topdi. Bulaming barchasi mahalliy aholi uchun yangilik edi. Gazetaning chinakamiga milliy xarakteri, vatanparvarligi, mahalliy xalqlar manfaatlarini himoya qilishdagi dadilligi, siyosatning keskin masalalarini yoritganligi uning birinchi soni chiqqan kunni (27-iyun) mustaqil O'zbekistonda jurnalistlar, barcha ommaviy axborot vositalari xodimlarining kasb bayrami qilib belgilanishiga asos bo'ldi.

«Taraqqiy» gazetasining mualliflaridan olimlar Mahmudxo'ja Behbudiy, V. P. Nalivkin, Munavvar Qori Abdurashidxonov, shoira Nozimaxonim, yozuvchilar va tarjimonlar Abdusafho, Ismoil Aliyev, Shokir Muxtor va boshqalarni sanab o'tish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. «Jahon jurnalisstika tarixi» F. Mo'minov, A. Nurmatov «Toshkent» 2008.
2. «Taraqqiy» 1906-y. iyun
3. Jalilov A., O'zganboyev X. O'zbek m a'rifatparvarlik adabiyotining taraqqiyotida baqtli matbuotning roli. T.: «Fan», 1993.
4. Бобожднова О. Ўзбекистоннинг кўхна китоблари // «Мозийдан садо». – Т., 2006. – №4. – Б. 9

¹ «Taraqqiy» 1906-y. iyun

² Jalilov A., O'zganboyev X. O'zbek m a'rifatparvarlik adabiyotining taraqqiyotida baqtli matbuotning roli. T.: «Fan», 1993.

O'ZBEKISTONDAGI MASHHUR BLOGLAR HOLATI VA ULARNING TAHLILI.

Tursunova Xonzodabegim Xudoberdi qizi

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti magistri

Annotation. Maqolada blog haqida ijtimoiy-sotsial tushuncha sifatida hamda mamlakatimizdagi mavjud bloglar faoliyatini ilmiy asoslar bilan tizimli tahlil qilish orqali mavzuni aniq yoritib berishga harakat qilingan. Qolaversa mamlakatimizdagi bloglarning mashhurlilik darajasini bo'yicha holati ham ko'rib chiqilgan.

Keywords: blog, ijtimoiy-sotsial tushuncha, ilmiy asoslar, tizimli tahlil, mashhurlilik darajasi.

Bugungi kunda internet olami rivojlanib, Facebook va Twitter kabi ijtimoiy tarmoqlarning tobora ommalashib borishi bilan birga, xilma-xil bloglarning paydo bo'lishiga sabab bo'ldi.

O'zbekistonda ham turli mavzudagi internet bloglar tuzilishi odamlarning erkin fikrlashga, atrof-muhitdagi hodisalarga munosabatini bildirishga ishtiyoqi kuchliligini ko'rsatmoqda.

Ayni paytda ijtimoiy tarmoqda ancha faol Shermuhammad.com blogi egasi o'zbekcha bloglarning ro'yxatini tuzib chiqqan.

O'z blogida e'lon qilgan bu ro'yxatga u muhrim.blogi.uz, GEOPOLITIKA.UZ, Xushnodbek.UZ, temurazam.blogspot.com, Boshqacha blog - bb.muloqot.uz, davronbek.ziyouz.com, tanqidchi.blogspot.com kabi o'ndan ortiq bloglarni kiritadi.¹

Bloglarning ko'piga xos xususiyat qisqa satr va iboralarda asosiy mavzuga urg'u berilishidir.

Jumladan, bolaturk.livejournal.comda “Aybdor kunda emas - aybdor bolta. Muhit kuchli ekan, egdim bo'ynimni, gulruxsor.blogspot.comda “Qozon”imda bori, zahiriddin.blogspot.comda Kamina dunyosi, notanish.blogspot.com - Hamma o'qishi shart emas!, oddiy.blogspot.com - oddiy blog, shamollar.blogspot.com - shamollar yurtidan xabarlar, hamroyev.blogspot.com - Dunyoning ismi, zimistoni.blogspot.com - Bizda kutish emas, kurashish buyurilgan, dilshodra.blogspot.com - komillikka intilib kabi satrlar orqali bloglarning maqsadi qisman anglatiladi.

Qirg'izistonlik blogger Shermuhammad Abdug'afurov bloglar ro'yxati yoki reytingini qaysi jihatlarga asosan tuzgani borasida shunday deydi:

- O'zbekcha bloglar ro'yxatini tuzganim rost, faqat uni reyting deb atash biroz noto'g'ri bo'lar edi. Chunki ro'yxatni tuzayotib, uning o'quvchilar orasida mashhurlik darajasini hisobga olmaganman, balki, shunchaki qaysi blog yoki blogger esimga kelsa, o'shani kiritganman. Ya'ni aniq qandaydir qonun-qoida asosida tartibga solinmagan bu ro'yxat.

Ro'yxat tuzishdan maqsad nima?

- Maqsad, o'zbek bloggerlarning o'zini ham bir davra atrofiga jamlash. Umuman, bu borada o'tgan yildan beri harakat bor. Facebookda UzBloggerlar degan guruh mavjud. U yerda bloggerlar o'zlarining so'nggi maqolalarini qo'yib borishadi. Bunday olganda, ro'yxat tuzish ham yangilik emas. Bundan oldin muhrim.uz blogida ham shu kabi ro'yxat tuzilgan. Mening tuzganim shu ro'yxatning to'ldirilgan nusxasi desa bo'ladi. U yerda yo'q bloglarni qo'shganman, anchadan beri yangilanmaganlarini olib tashlaganman, deydi Shermuhammad Abdug'afurov.

Kun.uz saytida “O'zbekistonda bloggerlar faoliyatini tartibga solish”haqida hujjat tayyorlanayotgani xabar qilinadi. Hali u qadar rivojlanmagan bloggerlik O'zbekistonda qanchalik xavf tug'dirishi mumkin yoki bu hujjatni qabul qilishdan boshqa maqsad bormi?

Shermuhammad Abdug'afurovga ko'ra, bunday hujjatga ehtiyot chorasi sifatida qarash kerak. Chunki Rossiyada blogger Navalniyning asta-sekin muxolifatning ko'zga ko'ringan vakiliga aylangani O'zbek hukumatini ham xavotirga solgan va ehtiyot choralarini ko'rishga undagan bo'lishi mumkin. Lekin ayni paytda bloggerlar hukumatga xavf tug'dirishi va odamlarni siyosiy harakatlarga boshlashi haqida aytish qiyin. Qolaversa, o'zbek bloglari mualliflarning asosan bo'sh vaqtlarida yangilab turilishi bois, keng jamoatchilikda unchalik qiziqish uyg'otmasligi mumkin.

Lekin shunga qaramasdan, “O'zbekistonda ham qo'shni Qirg'iziston va Qozog'istonda bo'lgani kabi ancha erkin fikrlar beriladigan Live journal, World Press bloglariga kirishda mushkulliklar bor”.

¹ https://www.bbc.com/uzbek/lotin/2013/07/130724_latin_uzwebiston_bogosphere UzWebiston: O'zbek tilidagi bloglar qanchalik mashhur?

“O‘zbek tilidagi bloglar ichida ijtimoiy-siyosiy, yuridik mavzularda maslahat va fikrlar qoldiradigan bloglar, shuningdek futbolga taluqli bloglar mashhur bo‘lib turgani kuzatilmoqda”.

O‘zbekistonning futbol bo‘yicha jahon chempionatiga chiqishiga juda yaqin borgani futbol haqidagi xabarlar qiziqishni oshirib yuborgan.

Shermuhammad.com blogida “Hamma narsa haqida biror narsa, biror narsa haqida hamma narsa”, degan so‘zlarni o‘qish mumkin. Blogdagi maqolalarda muallif iqtisodiy, siyosiy voqealar bilan birga madaniy yangiliklarga ham o‘z munosabatini bildirishga harakat qilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. https://www.bbc.com/uzbek/lotin/2013/07/130724_latin_uzwebiston_bogosphere. UzWebiston: O‘zbek tilidagi bloglar qanchalik mashhur
2. <https://civil.uz/bloggerlik-nima-birinchi-dars/>
3. <https://xs.uz/uz/post/ozbekistonga-dunyoga-mashhur-100ga-yaqin-blogger-tashrif-buyuradi>

O'ZBEKISTONDAGI MASHHUR BLOGLAR HOLATI VA ULARNING TAHLILI.

Tursunova Xonzodabegim Xudoberdi qizi

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti magistri

Annotation. Maqolada blog haqida ijtimoiy-sotsial tushuncha sifatida hamda mamlakatimizdagi mavjud bloglar faoliyatini ilmiy asoslar bilan tizimli tahlil qilish orqali mavzuni aniq yoritib berishga harakat qilingan. Qolaversa mamlakatimizdagi bloglarning mashhurlilik darajasini bo'yicha holati ham ko'rib chiqilgan.

Keywords: blog, ijtimoiy-sotsial tushuncha, ilmiy asoslar, tizimli tahlil, mashhurlilik darajasi.

Bugungi kunda internet olami rivojlanib, Facebook va Twitter kabi ijtimoiy tarmoqlarning tobora ommalashib borishi bilan birga, xilma-xil bloglarning paydo bo'lishiga sabab bo'ldi.

O'zbekistonda ham turli mavzudagi internet bloglar tuzilishi odamlarning erkin fikrlashga, atrof-muhitdagi hodisalarga munosabatini bildirishga ishtiyoqi kuchliligini ko'rsatmoqda.

Ayni paytda ijtimoiy tarmoqda ancha faol Shermuhammad.com blogi egasi o'zbekcha bloglarning ro'yxatini tuzib chiqqan.

O'z blogida e'lon qilgan bu ro'yxatga u muhrim.blogi.uz, GEOPOLITIKA.UZ, Xushnadbek.UZ, temurazam.blogspot.com, Boshqacha blog - bb.muloqot.uz, davronbek.ziyouz.com, tanqidchi.blogspot.com kabi o'ndan ortiq bloglarni kiritadi.¹

Bloglarning ko'piga xos xususiyat qisqa satr va iboralarda asosiy mavzuga urg'u berilishidir.

Jumladan, bolaturk.livejournal.comda “Aybdor kunda emas - aybdor bolta. Muhit kuchli ekan, egdim bo'ynimni, gulruxsor.blogspot.comda “Qozon”imda bori, zahiriddin.blogspot.comda Kamina dunyosi, notanish.blogspot.com - Hamma o'qishi shart emas!, oddiy.blogspot.com - oddiy blog, shamollar.blogspot.com - shamollar yurtidan xabarlar, hamroyev.blogspot.com - Dunyoning ismi, zimistoni.blogspot.com - Bizda kutish emas, kurashish buyurilgan, dilshodra.blogspot.com - komillikka intilib kabi satrlar orqali bloglarning maqsadi qisman anglatiladi.

Qirg'izistonlik blogger Shermuhammad Abdug'afurov bloglar ro'yxati yoki reytingini qaysi jihatlarga asosan tuzgani borasida shunday deydi:

- O'zbekcha bloglar ro'yxatini tuzganim rost, faqat uni reyting deb atash biroz noto'g'ri bo'lar edi. Chunki ro'yxatni tuzayotib, uning o'quvchilar orasida mashhurlik darajasini hisobga olmaganman, balki, shunchaki qaysi blog yoki blogger esimga kelsa, o'shani kiritganman. Ya'ni aniq qandaydir qonun-qoida asosida tartibga solinmagan bu ro'yxat.

Ro'yxat tuzishdan maqsad nima?

- Maqsad, o'zbek bloggerlarning o'zini ham bir davra atrofiga jamlash. Umuman, bu borada o'tgan yildan beri harakat bor. Facebookda UzBloggerlar degan guruh mavjud. U yerda bloggerlar o'zlarining so'nggi maqolalarini qo'yib borishadi. Bunday olganda, ro'yxat tuzish ham yangilik emas. Bundan oldin muhrim.uz blogida ham shu kabi ro'yxat tuzilgan. Mening tuzganim shu ro'yxatning to'ldirilgan nusxasi desa bo'ladi. U yerda yo'q bloglarni qo'shganman, anchadan beri yangilanmaganlarini olib tashlaganman, deydi Shermuhammad Abdug'afurov.

Kun.uz saytida “O'zbekistonda bloggerlar faoliyatini tartibga solish”haqida hujjat tayyorlanayotgani xabar qilinadi. Hali u qadar rivojlanmagan bloggerlik O'zbekistonda qanchalik xavf tug'dirishi mumkin yoki bu hujjatni qabul qilishdan boshqa maqsad bormi?

Shermuhammad Abdug'afurovga ko'ra, bunday hujjatga ehtiyot chorasi sifatida qarash kerak. Chunki Rossiyada blogger Navalniyning asta-sekin muxolifatning ko'zga ko'ringan vakiliga aylangani O'zbek hukumatini ham xavotirga solgan va ehtiyot choralarini ko'rishga undagan bo'lishi mumkin. Lekin ayni paytda bloggerlar hukumatga xavf tug'dirishi va odamlarni siyosiy harakatlarga boshlashi haqida aytish qiyin. Qolaversa, o'zbek bloglari mualliflarning asosan bo'sh vaqtlarida yangilab turilishi bois, keng jamoatchilikda unchalik qiziqish uyg'otmasligi mumkin.

Lekin shunga qaramasdan, “O'zbekistonda ham qo'shni Qirg'iziston va Qozog'istonda bo'lgani kabi ancha erkin fikrlar beriladigan Live journal, World Press bloglariga kirishda mushkulliklar bor”.

¹ https://www.bbc.com/uzbek/lotin/2013/07/130724_latin_uzwebiston_bogosphere UzWebiston: O'zbek tilidagi bloglar qanchalik mashhur?

“O‘zbek tilidagi bloglar ichida ijtimoiy-siyosiy, yuridik mavzularda maslahat va fikrlar qoldiradigan bloglar, shuningdek futbolga taluqli bloglar mashhur bo‘lib turgani kuzatilmoqda”.

O‘zbekistonning futbol bo‘yicha jahon chempionatiga chiqishiga juda yaqin borgani futbol haqidagi xabarlariga qiziqishni oshirib yuborgan.

Shermuhammad.com blogida “Hamma narsa haqida biror narsa, biror narsa haqida hamma narsa”, degan so‘zlarni o‘qish mumkin. Blogdagi maqolalarda muallif iqtisodiy, siyosiy voqealar bilan birga madaniy yangiliklarga ham o‘z munosabatini bildirishga harakat qilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. https://www.bbc.com/uzbek/lotin/2013/07/130724_latin_uzwebiston_bogosphere. UzWebiston: O‘zbek tilidagi bloglar qanchalik mashhur
2. <https://civil.uz/bloggerlik-nima-birinchi-dars/>
3. <https://xs.uz/uz/post/ozbekistonga-dunyoga-mashhur-100ga-yaqin-blogger-tashrif-buyuradi>

JURNALISTIKANING VUJUDGA KELISHI, RIVOJLANISHI TAMOYILLARI VA MEDIA TAFAKKUR SIFATIDA.

Xolliyev Nurshod Husan o'g'li

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti magistri

Annotation. Ushbu maqolada xalqaro jurnalistikaning asl mohiyati hamda uning tamoyillari xususida fikr-mulohazalar va ilmiy qarashlar keltirilgan. Shu bilan birgalikda sohasidagi zamonaviy jurnalistika tamoyillari ham keltirib o'tilgan. Xalqaro jurnalistikaning media tafakkuri sifatida namoyon bo'lishi ham maqolada yoritib berilgan.

Keywords: xalqaro jurnalistika, asl mohiyati, fikr-mulohazalar va ilmiy qarashlar, zamonaviy jurnalistika, media tafakkuri.

Kirish: Miloddan avvalgi 59 yilda. gazetaning birinchi prototipi Rimda paydo bo'ladi. Qaysarning ko'rsatmasi bilan “Acta diurna senatus ac populi” gil lavhalarda paydo bo'la boshladi va ular oxir-oqibat ikki yo'nalishga bo'lingan. Forum binosiga joylashtirilgan “Acta senatus” Senatdagi chiqishlar haqida ma'lumot berdi. Bu elita, yuqori sifatli gazetaning prototipi edi. “Acta diurna populi romani” maydon va bozorlarda namoyish etildi. U shahar yangiliklari haqida gapirdi. Ular gazetadan nusxa ko'chirishdi, demak, uning tirajlari haqida gapirish mumkin. Acta diurna o'zining qisqaligi va qulayligi bilan ajralib turdi va zamonaviy ommaviy gazetaning prototipi edi. Zamonaviy muxbirlarning peshqadami bo'lgan Acta diurna uchun material to'plagan odamlarni dijurnalistlar deb atashgan. “Jurnalist” so'zining etimologiyasi shundan kelib chiqqan.¹

Jurnalistikaning har bir turi voqelikni aks ettirishning o'ziga xos usuliga ega. Butun dunyo matbuot, radio va televideniye ommaviy axborot vositalari deb atashga odatlangan. Bu yerda hech qanday qarama-qarshilik yo'q: jurnalistik asarlarni yaratishning turli usullaridan foydalangan holda, jurnalistikaning har bir turi ushbu asarlarni axborot iste'molchisiga etkazishning turli vositalaridan foydalanadi. Radio va televidenie jurnalistlari eshittirishadi, lekin birinchisi faqat audio ma'lumotni, ikkinchisi esa ovoz va tasvirni ham efirga uzatadi. Internet-jurnalistika jurnalistikaning nisbatan yangi turi bo'lib, mobil jurnalistika ham ajralib turadi.

Ba'zida axborot agentliklari jurnalistikaning o'ziga xos turi hisoblanadi. Biroq, agentlik xodimlarining gazeta, televidenie va radiodagi hamkasblari bilan ishlash uslublari to'liq o'xshash bo'lishiga qaramay, bu bo'limlar ommaviy axborot vositalarining o'ziga xos infratuzilmasi, yordamchi bo'linmasi hisoblanadi.

Jurnalistika - faoliyat tizimi Ommaviy axborotni izlash, qabul qilish, ishlab chiqarish va tarqatish, ommaviy axborot vositalarini yaratish, ularga egalik qilish, ulardan foydalanish va ularni tasarruf etish, texnik vositalar va uskunalarni, xom ashyo va materiallarni ishlab chiqarish, sotib olish, saqlash va ulardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Xalqaro jurnalistika - bu kasblar majmuidir faoliyatining barcha yo'nalishlarini ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy jurnalistika muvaffaqiyatli faoliyati professional va jurnalistik yo'nalishlarni talab qiladigan menejment, marketing, reklama va injiniring mutaxassislari (xususan, aloqa muhandislari, video muhandislar, dasturchilar va kompyuter operatorlari va boshqalar) tobora muhim o'rin egallaydi.

Xalqaro jurnalistika ommaviy axborot vositalarini uzatish kanallari majmuasi turli xil aloqa vositalaridan (matbaa, radio, televidenie, Internet) foydalanish va har xil turdagi nashrlar va dasturlarni shakllantirish (milliy va mahalliy, umumiy va ixtisoslashtirilgan auditoriya, mavzu, iqtisodiyot, hayot sohasi, ijtimoiy mavqe, yo'nalish, ijodiy tasvir va boshqalar) va boshqalar) milliy va jahon axborot makonida faoliyat yuritadi.

Radio jurnalistika

Radiojurnalist og'zaki so'z bilan qurollangan bo'lib, intonatsiyalar, semantik va mantiqiy stresslar, pauzalar, musiqa va shovqinlar bilan qo'llab-quvvatlanadi, bu tinglovchilarga nafaqat matnni, balki subtekstni ham olib borishga imkon beradi, mazmunni boyitadi. radio materialidan.

¹ <https://l-gallery.ru/uz/okrashivanie/istoriya-poyavleniya-i-razvitiya-zhurnalistiki-proishozhdenie/> Jurnal-istikaning paydo bo'lishi va rivojlanishi tarixi. Jurnalistikaning kelib chiqishi, tushunchalari va modellari Birinchi jurnalist kim

Radioaxborot iste'molchisi uchun asosiy idrok organi eshitishdir.

Telejurnalistika

Televizor audiovizual tasvirlar bilan ishlaydi. Uning kuchi ko'rinishda, aniqlikda, ko'rgan narsasini boshqa yo'l bilan talqin qilishning amaliy imkonsizligidadir.

- Tarqatish kanallari: televizor (analog, kabel, sun'iy yo'ldosh), internet;
- Asosiy vosita: video;

Zamonaviy televidenie tasnifiga yondashuvlar:

- televidenie signalini etkazib berish usuli bo'yicha: yer usti (yer usti), yer usti bo'lmagan (kabel, sun'iy yo'ldosh), keng polosali Internet televideniesi va mobil televidenie ajratiladi;
- signal turi bo'yicha: analog va raqamli, shuningdek standart (SD) va yuqori aniqlikdagi (HD) televizor;

Har qanday davlat instituti kabi jurnalistika ham dunyoda o'zining bugungi mavqeini egallashdan oldin murakkab tarixiy yo'lni bosib o'tdi. U xizmat qilishga chaqirilgan jamiyatning ta'siri ostida o'rnidan turdi, takomillashdi va o'sdi. Matbuot insoniyat tamaddunining mahsuli va ajralmas qismi, milliy va jahon madaniyatining “ko'zgusi” bo'lib, uning faoliyati mazmuni va shakllari tarixning muayyan bosqichidagi muayyan ijtimoiy tuzum ehtiyojlariga bevosita bog'liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. <https://l-gallery.ru/uz/okrashivanie/istoriya-poyavleniya-i-razvitiya-zhurnalistiki-proishozhdenie/> Jurnalistikaning paydo bo'lishi va rivojlanishi tarixi. Jurnalistikaning kelib chiqishi, tushunchalari va modellari Birinchi jurnalist kim.
2. Do'stmuhammad X. Jum alist bo'lmoqchimisiz? — T.: 2001..
3. F.Mo'minov, A.Nurmatov va boshq. Jahon jurnalistikasi tarixi. Darslik. T .: «Fan va texnologiya», 2008, 328 bet.

TURIZM SOHASIDA JAMOATCHILIK BILAN ALOQALAR.

Xudayberdiyeva Muxlisa

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti magistri

Annotation. Ushbu maqolada turizm sohasidagi zamonaviy istiqbollarning jamoatchilik bilan birgalikda uzviy aloqalar hamda bog'liqliklarini ilmiy asoslar bilan yoritib berilgan. Shuningdek jamoatchilikning turizm sohasidagi tushunchalarini va turizmni rivojlantirishdagi o'rnini ham amaliy ishlar kesimida yoritib berilgan.

Keywords: turizm sohasi, zamonaviy istiqbollar, ilmiy asoslar, turizmni rivojlantirish, amaliy ishlar.

Kirish: Bugungi kunga kelib mamlakatimizda bo'layotgan islohat ishlari, barcha sohasida qabul qilingan qonun va qarorlar “Harakatlar strategiya”sida belgilab olgan istiqbollar hamda buyuk maqsadlar hozirgi vaqtda mamlakatimizning ustvor vazifasi hisoblanadi.¹

Turizm sohasini keying yillarda jadal rivojlantirish hamda soha uchun qulay infratuzilmani yaratish uchun Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev tomonidan qabul qilinaytgan qaror va farmonlarni buning amaliy isboti sifatida keltirishimiz mumkin.

O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Turizm to'g'risida”gi qabul qilgan qarori ushbu sohadagi ishlarning tizimli hamda aniq maqsadlar bilan takomillashtirib borishini belgilab beradi.²

Yuqorida qarorda soha bo'yicha quyidagilar keltirilgan:

- Turizmning shakllari va turlari
- Turizm sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari
- Turistik industriya va turistik industriyadagi xizmatlarning turlari
- Turistik axborot markazi

Keltirilgan hamma tushunchalar faqat ushbu soha doirasida emas aksincha jamoatchilikning ham turizm rivojlanishidagi o'rnini anglatadi.

Turistik industriya obyektlarini tasniflash va ularga toifalar berish ixtiyoriy asosda amalga oshiriladi.

Joylashtirish vositalarini, tog'-chang'isi trassalarini, plyajlarni o'z ichiga olgan turistik industriya obyektlarini tasniflash va ularga toifalar berish, shuningdek berilgan Toifalar reyestrini yuritish vakolatli davlat organi huzuridagi akkreditatsiya qilingan tashkilot tomonidan amalga oshiriladi.

Joylashtirish vositalari mehmonxonalar, turistik bazalar va majmualarni, dam olish uylari va zonalarini, pansionatlar, kempinglar, motellar, mehmon uylarini, o'tov va chodirli oromgohlar, sanatoriylarni hamda mehmonxona xizmatlari (joylashtirish bo'yicha xizmatlar) ko'rsatiladigan boshqa obyektlarni, shuningdek joylashtirish vositasi sifatida tunab qolish uchun jihozlangan yer usti transportini o'z ichiga oladi.

Toifa berilgan turistik industriya obyektining mulkdori va (yoki) egasi uning mazkur toifaga muvofiq bo'lishini ta'minlashi shart.

Mamlakat turizm sanoatini rivojlantirish, iqtisodiyotning tez o'sishini ta'minlashda uning rolini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish, dunyo bozorida milliy turistik mahsulot salohiyatini yuksaltirishga xizmat qiluvchi barcha sharoitlar yaratilmoqda. Mazkur faoliyat milliy turizm sohasini axborot bilan ta'minlash, turistik operatorlar uchun zamonaviy axborot texnologiyalari yechimlari va komputer dasturlarini ishlab chiqish, axborot bozori subyektlariga uyg'unlashgan holda ishlash, xalqaro miqyosda mamlakatimiz nufuzini oshirish bo'yicha ommaviy axborot vositalarida keng targ'ibot ishlari olib borishni taqozo etadi.³

Yuqoridagi keltirilgan fikr mulohazalar turizm sohasining jamoatchilik bilan birgalikda rivojlanihtendensiyasini belgilab beradi. Turizm sohasi shunday sohaki, hududda mavjud

1 www.lex.uz O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning PF-4749 sonli “Harakatlar strategiya” faroni. 7-fevral 2017 yil.

2 <https://lex.uz/uz/docs/-4428097> O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Turizm to'g'risida”gi qarori.

3 <https://www.standart.uz/ru/news/view?id=808> Turizm salohiyatini oshirish istiqbollari.

imkoniyatlardan foydalangan holda qulayliklarni yaratishdan iborat. Jamoatchilik a'zolar bo'lgan insonlar ham turizm sohasini jadallashuvga o'zining hissasini bevosita hamda bilvosita ko'rinishda bo'ladi. Shu bilan birgalikda ichki va tashqi turizmning ham ahamiyati beqiyos hisoblanadi.

Turizm sohasida marketing ham muhim sanalib turistlarning tashrif buyurishiga o'sha hududdagi jamoatchilikning dunyoqarashi ham ta'sir qiladi. Madaniy-ma'naviy boyliklar ham aynan shu jamoatchilikning dunyoqarashiga bog'liq hisoblanadi hamda turizm bilan birgalikda uzviy aloqasini ta'minlab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. www.lex.uz O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning PF-4749 sonli “Harakatlar strategiyasi” faroni. 7-fevral 2017 yil.

2. <https://lex.uz/uz/docs/-4428097> O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Turizm to'g'risida”gi qarori.

3. <https://www.standart.uz/ru/news/view?id=808> Turizm salohiyatini oshirish istiqbollari.

4. Mirzayev Murotjon Ahmadjonovich, Aliyeva Mahbuba To'ychiyevna TURIZM ASOSLARI. O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashriyoti toshkent - 2011

AUDITORIYAGA TA’SIR QILISH USULLARI

Yo’ldosheva Mohira

O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalari universiteti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada ommaviy kommunikatsiyalarning ijtimoiy psixologiyasining amaliy jihatlari va auditoriyaga ta’sir qilish usullari hamda axborot almashinuvida amalda qo’llash imkoniyatlari haqida so‘z borgan.

Kalit so‘zlar: matbuot auditoriyasi, psixologik ta’sir, infektsiya, kommunikator, gipnoz taklifi,

Ommaviy kommunikatsiyalarning ijtimoiy psixologiyasining amaliy jihatlari o‘rganish kontekstida ommaviy auditoriyaning psixologik xususiyatlarini hisobga olish katta qiziqish uyg‘otadi.

Ommaviy auditoriya - bu ommaviy axborot vositalari orqali tarqatiladigan ma’lumotlarning iste’molchisi sifatida ishlaydigan odamlar yig‘indisidir. Bular gazeta, jurnal va kitob o‘quvchilari, radio tinglovchilar va teletomoshabinlar, internet va kompyuter dasturlari foydalanuvchilari, diskotekaga tashrif buyuruvchilar, disk xaridorlari va kinoteatrlarga tashrif buyuruvchilardir.¹

Ommaviy auditoriya ommaviy axborot vositalari bilan o‘zaro aloqada bo‘lgan cheksiz katta va sifat jihatidan bir xil bo‘lmagan odamlar guruhi sifatida tavsiflanishi kerak. Qoidaga ko‘ra, ijtimoiy-demografik xususiyatlari bo‘yicha bir-biriga o‘xshamaydigan odamlar unga “aralashadilar”. Ularning yagona umumiy tomoni - ma’lum bir ma’lumot manbasiga qiziqish. Shu bilan birga, auditoriyaning kattaligi ma’lum bir ma’lumot manbasining ijtimoiy ahamiyati va ta’sir ko‘lami ko‘rsatkichidir.

Shartli ravishda, ommaviy auditoriyada uning quyidagi turlarini ajratish mumkin²:

1) matbuot auditoriyasi, uning psixologik xususiyati shundaki, matbuotdagi ma’lumotlar qog‘oz varag‘iga yoziladi va o‘quvchi tomonidan “vositachilarsiz” qabul qilinadi. Bu matbuot va tomoshabinlar o‘rtasidagi munosabatlarning bir qator muhim xususiyatlarining namoyon bo‘lishiga yordam beradi:

- nashr yoki kitobga kiritilgan xabarlarining butun repertuari bilan tez, umumiy ko‘rinishda tanishish imkoniyati mavjud, bu esa o‘z navbatida butun ma’lumot hajmida birlamchi, yaxlit yo‘nalishni olish imkonini beradi;

- “kechiktirilgan o‘qish” imkoniyatlaridan foydalanishingiz mumkin;

2) radio auditoriyasi, uning o‘ziga xosligi tinglovchilar auditoriyasining xilma-xilligi va uzatish faqat quloq orqali qabul qilinishi. Bu erda muhim narsa - tomoshabinlar uchun aniq ishlab chiqilgan qat’iy dastur siyosati, uni yaxshi amalga oshirish bilan bir va boshqa auditoriya uchun zarur bo‘lgan dasturlarning “bir-biriga mos kelishi” minimal bo‘ladi;

3) televidenie auditoriyasi, o‘ziga xos bo‘lgan televidenie hali ham bosma va radiodan ko‘ra ko‘proq ta’sirga ega, shuningdek, aholi orasida keng ommalashmoqda. Telekanallarning keng va xilma-xilligi tufayli har bir kishi o‘z “ta’mini” tanlaydi. Televizorda kanallarning janr va tematik xilma-xilligi reytingni saqlab qolish va tomoshabinlarni jalb qilishga yordam beradi.

4) Internet-saytlar auditoriyasi, ularning muhim xususiyatlari, birinchidan, Internet muhitining real vaqt rejimida o‘zaro ta’sir qilish imkoniyati nafaqat iste’mol qilish, balki media-mahsulot ishlab chiqarish imkonini beradigan faollikdir, ikkinchidan, tinglovchilar a’zolarining bir-birlari bilan muloqot qilishlari va bog‘lanishlari uchun qulaylik. Internet saytlarining ommaviy auditoriyasining muhim xususiyati uning vaqtinchalik va hududiy tarqalishidir, garchi auditoriyaning bir qismi bir vaqtning o‘zida bir xonada bo‘lishi mumkin.

Ommaviy kommunikatsiyalar sohasida turli xil psixologik ta’sir usullari qo‘llaniladi. Ommaviy axborot vositalarining psixologik ta’siri munosabatni o‘zgartirish, narsalarga ma’lum nuqtai nazarni shakllantirish yoki ommaviy auditoriyaning qadriyatlar tizimida siljishdir. Ijtimoiy-psixologik munosabatlar - bu tajriba asosida shakllanadigan va shaxsning u bilan bog‘liq bo‘lgan va ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan ob’ektlar va vaziyatlarga munosabatiga ta’sir qiluvchi

1 Березкина О. П. Социально-психологическое воздействие СМИ.-М. :Академия, 2009.-240 с

2 Олешко В.Ф. Психология журналистики: (учеб. пособие)/-Екатеринбург: Изд-во Урал. Ун-та, 2014.-476 с

psixologik tayyorgarlik holatidir. Munosabatlar tizimi ham kognitiv, ham hissiy aloqalarga asoslanadi. Birinchi navbatda nima o'zgaradi - hissiy munosabat yoki mantiqiy, kognitiv aloqalar va bilim? Ikkala variant ham mumkin: hissiy munosabatning o'zgarishi kognitiv ma'noning o'zgarishiga olib keladi.¹ Ammo shunga qaramay, tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, munosabatlarni o'zgartirishning yanada ishonchli va tezroq usuli bu hissiy ma'noni, muayyan muammoga munosabatni o'zgartirishdir.

Ommaviy axborot vositalarining insonga ta'siri qanday psixologik ta'sir usullari - infektsiya, taklif yoki ishontirish ishlatilganiga bog'liq.²

Yuqumlilik - ta'sirning eng qadimiy psixologik mexanizmi bo'lib, u ma'lum bir hissiy, ruhiy munosabatning kommunikatoridan qabul qiluvchiga o'tishidir. U insonning hissiy-behush sohasiga (vahima, asabiylashish, kulish va boshqalar bilan infektsiya) murojaat qilishga asoslangan. Ta'sir ta'sir etuvchi kommunikatorning hissiy holatining intensivligi darajasiga bog'liq. Kommunikatorning hissiy transining ta'siri ostida birlik tuyg'usini yaratish uchun odamlar soni etarlicha katta bo'lishi kerak.³

Taklif - bu psixologik ta'sir qilish usuli bo'lib, u ongsizlikka, inson his-tuyg'ulariga murojaat qilishga asoslangan, ammo og'zaki vositalar bilan va kommunikator hissiy transda emas, balki oqilona holatda, ishonchli axborotni berishdir. Taklif asosan axborot manbasining vakolatiga asoslanadi - agar taklif qiluvchining vakolati bo'lmasa, u barbod bo'lishga mahkumdur. Taklif og'zaki xarakterga ega, ya'ni uni faqat so'z bilan taklif qilish mumkin, ammo bu xabar qisqartirilgan va kuchaytirilgan ifodaga ega. Bu yerda intonatsiyaning roli juda muhim (90% samaradorlik so'zlarning ishonarliligini, vakolatini, ahamiyatini ifodalovchi intonatsiyaga bog'liq). Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, taklifga moyillik - taklifga moyillik darajasi, kiruvchi ma'lumotni tanqidiy idrok etish qobiliyati - turli odamlar uchun bir xil emas: asab tizimi zaif va o'tkir odamlarda yuqori bo'lishi mumkin. Munosabatlar muvozanatli bo'lmagan odamlar ko'proq tavsiya etiladi (masalan, bolalar). Shuningdek, birinchi signalizatsiya tizimi ustun bo'lganlar taklifga ko'proq moyil. Taklifning uchta asosiy shakli mavjud⁴: gipnoz taklifi (gipnoz holatida), bo'shashish holatidagi taklif (mushaklar va aqliy bo'shashish) va faol holatda taklif; odam uyg'oq bo'lganda.

Axborotni qabul qilishda va hissiy uzatishdan foydalanishda odamning tanqidiyligini kamaytirishga qaratilgan turli xil taklif usullari mavjud:

- xabarni uzatishda yangi narsa ma'lum bo'lgan faktlar, hodisalar, inson hissiy jihatdan ijobiy munosabatda bo'lgan odamlar bilan bog'lanishini nazarda tutadigan uzatish texnikasi, bu hissiy holat yangi ma'lumotlarga o'tadi (salbiy munosabatni o'tkazish). ham mumkin, bu holda kiruvchi ma'lumotlar rad etiladi);

- mashhur shaxs, olim, mutafakkirdan iqtibos keltiruvchi dalillarni olish;

- “hammaga murojaat qilish” texnikasi (“ko'pchilik bunga ishonishadi ...”).

Ushbu taklif usullarining barchasi tanqidiylikni pasaytiradi va odamning olingan ma'lumotlarga nisbatan moslashuvchanligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Березкина О. П. Социально-психологическое воздействие СМИ.-М. :Академия, 2009.-240 с
2. Олешко В.Ф. Психология журналистики: (учеб. пособие)/-Екатеринбург: Изд-во Урал. Ун-та, 2014.-476 с
3. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций / Р. Харрис. СПб. ; М. : Прайм-Еврознак, 2002. 448 с
4. Психология творчества: учебно-методические рекомендации / Э.Р. Агаджанова – Ульяновск: УлГУ, 2019, -113 с.
5. Березкина О. П. Социально-психологическое воздействие СМИ.-М. :Академия, 2009.-240 с
6. Тошпўлатова Н. Журналистика психологияси. –Т.,2013.

1 Харрис Р. Психология массовых коммуникаций / Р. Харрис. СПб. ; М. : Прайм-Еврознак, 2002. 448 с
 2 Психология творчества: учебно-методические рекомендации / Э.Р. Агаджанова – Ульяновск: УлГУ, 2019, -113 с.
 3 Березкина О. П. Социально-психологическое воздействие СМИ.-М. :Академия, 2009.-240 с
 4 Тошпўлатова Н. Журналистика психологияси. –Т.,2013.

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ ТАДКИКОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 6-ҚИСМ

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.05.2022

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000